

Reactie Jeugdzorg Nederland op Wetsvoorstel gegevensverwerking door samenwerkingsverbanden (WGS)

Inleiding en doel wetsvoorstel

De WGS heeft tot doel de verwerking van (persoons)gegevens van in deze wet aangewezen samenwerkingsverbanden te voorzien van grondslagen voor de verwerkingen van gegevens door samenwerkingsverbanden. De samenwerkingsverbanden waar het om gaat zijn het Financieel Expertisecentrum (FEC), de Infobox Crimineel en Onverklaarbaar Vermogen (iCOV), de Regionale Informatie- en Expertisecentra (RIEC's) en de Zorg- en Veiligheidshuizen (ZVH). Daarnaast is het mogelijk om bij amvb nieuwe samenwerkingsverbanden aan te wijzen voor de vervulling van een nader bij amvb omschreven doel van zwaarwegend algemeen belang eveneens van een adequate juridische basis te voorzien.

Voor de gecertificeerde instelling (GI) en jeugdhulpaanbieder is dit wetsvoorstel van belang bij deelname aan het ZVH. In artikel 48 lid 2 WGS worden zij aangewezen als privaatrechtelijke rechtspersonen aangewezen als deelnemers van het ZVH. De artikelen 1 t/m 9a en 46 t/m 53 zijn de artikelen die van toepassing zijn op het ZVH.

Informatie van de contactpersoon van het Ministerie van J en V over het wetsvoorstel:

Bij het opstellen van wetsteksten is zo goed mogelijk aangesloten bij de uitgangspunten en ontwikkelde werkwijze van het Handvat gegevensdeling zorg en veiligheid. Tegelijk wordt met de WGS beoogt sneller en grondiger te kunnen werken doordat:

- Er duidelijkheid is over de grondslag voor het verstrekken van gegevens aan een zorg- en veiligheidshuis door de deelnemers, inclusief bijzondere persoonsgegevens en gegevens van strafrechtelijke aard. Hierdoor hoeft niet steeds opnieuw de grondslag te worden bepaald. De noodzakelijke informatie kan daardoor sneller bij elkaar komen, er kan sneller duidelijk worden welke deelnemers noodzakelijk zijn om te betrekken bij een casus.
- Er een juridisch kader wordt gecreëerd voor het verwerken van gegevens ten behoeve van het verkennen van de casus en het voeren van casusoverleg. Hierdoor wordt het mogelijk informatie te verwerken binnen het samenwerkingsverband ten behoeve van de verkenning van de problematiek en de persoonsgerichte aanpak, onafhankelijk van de afzonderlijke juridische kaders van de betrokken deelnemers. Hierdoor kan er een grondiger analyse plaats vinden van de casus, en kunnen meer invalshoeken meegenomen worden, waardoor de kans op een succesvolle persoonsgerichte aanpak wordt verhoogd.
- Er een juridisch kader ontstaat voor de verstrekking van persoonsgegevens tussen zorg- en veiligheidshuizen. Hierdoor wordt samenwerking tussen zorg- en veiligheidshuizen mogelijk indien de casus dat noodzakelijk maakt. Ook wordt het eenvoudiger om een casus over te dragen indien een betrokkene verhuist naar een andere regio, terwijl de

risico's op grond waarvan deze bij een zorg en veiligheidshuis in behandeling is genomen nog steeds aanwezig zijn.

- De WGS ziet toe op het wettelijk regelen van de gegevensdeling en niet op de verdere organisatie, inrichting, positionering en het beheer van het ZVH. Dat blijft voorbehouden aan de deelnemers. De deelnemers maken onderling afspraken over de wijze waarop het samenwerkingsverband wordt ingericht, taken stellen, prioriteiten vaststellen en zorgdragen voor financiering en beheer. Aan het wetsvoorstel ligt verder het uitgangspunt ten grondslag dat de gezamenlijke verwerking van persoonsgegevens en andere relevante gegevens ten dienste staat aan de uitoefening van de bestaande wettelijke taken en bevoegdheden van de deelnemers. Er worden met de aanwijzing of enige andere bepaling in dit wetsvoorstel derhalve geen nieuwe taken of bevoegdheden aan de deelnemers of aan de samenwerkingsverbanden als zodanig toegekend.

Bevindingen wetsvoorstel

Als algemene reactie kan worden gegeven dat het positief is dat de WSG duidelijkheid geeft over de mogelijkheden en grondslagen voor gegevensverwerking binnen een ZVH. Hierover bestaat in de praktijk de nodige onduidelijkheid hetgeen kan leiden tot handelingsverlegenheid bij professionals over de mogelijkheid van deelname en of en met wie ze gegevens mogen uitwisselen binnen het ZVH.

Aanleiding van de WSG is de aanpak van fraude. Dat geeft echter ook een reden om goed scherp te blijven op het doel van het ZVH en de benodigde gegevensverwerking. De drie andere samenwerkingsverbanden op de WSG van toepassing zijn, hebben hier ook alle drie een rol in. In paragraaf 3.3.4 wordt bijzondere aandacht besteed aan de verstrekking van de resultaten van de verwerking uit het samenwerkingsverband aan opsporingsdiensten en OM. Benoemd wordt dat zij een groeiende behoefte hebben om in samenwerkingsverbanden aan informatie te komen die in de fase waarin nog geen sprake is van een (vermoeden van) strafbaar feit en van een mogelijke verdachte is, hen kan helpen bij het signaleren van trends het maken van analyses om de criminaliteit beter te kunnen bestrijden. In paragraaf 3.3.1 wordt in de tweede alinea stil gestaan bij geheimhoudingsplichten. De geheimhoudingsplicht in de Jeugdwet heeft ook de functie dat vertrouwelijkheid een waarborg is voor de toegankelijkheid van de hulp- en zorgverlening en als randvoorwaarde voor de kwaliteit ervan. Dit kan onder druk komen te staan als het overheidsbeleid zich te veel gaat richten op fraude- en criminaliteitsbestrijding. Voor professionals die onder de Jeugdwet maar ook de WGBO vallen zal dus gelden dat zij hierin een afweging moet maken en zich voor een dilemma geplaatst kunnen zien. Dat verandert niet met de WGS. Het is zinvol om dit spanningsveld waar professionals mee te maken hebben ook in de MvT te vermelden.

In de MvT staat op pagina 9 dat de WGS voor verstrekking van gegevens slechts een grondslag geeft, voor zover sectorale wetten daarvoor ruimte laten, bijvoorbeeld door te bepalen dat bij wettelijk voorschrift van een eventueel gesloten verstrekkingenregime in die wet kan worden afgeweken. En dat voor zover die ruimte er niet is, in de sectorale wet zelf een grondslag voor verstrekking dient te worden opgenomen. De Jeugdwet wordt met de WGS niet gewijzigd. Wat wordt in de Jeugdwet gezien als de ruimte voor het verstrekken van gegevens?

Reactie per wetsartikel (voor zover relevant)

Artikel 1 'Definities': Suggestie om mede gelet op de definitie van gegevens ook een definitie van persoonsgegevens te geven.

Artikel 2 'Reikwijdte': voorstel om in lid 2 het woordje 'twee' weg te halen, omdat het op grond van de wet ook mogelijk kan zijn dat meerdere organisaties gegevens met elkaar mogen uitwisselen.

Artikel 3 'Deelnemers': Suggestie om in lid 5 conform de MvT aan het eind toe te voegen 'zonder rechtspersoonlijkheid of openbaar gezag' zodat ook duidelijk is dat het samenwerkingsverband geen bestuursrechtelijke bevoegdheden krijgt.

Artikel 4 'Gezamenlijke verwerkingsverantwoordelijkheid': In de MvT wordt er op gewezen dat de rechtsbescherming inzake de rechten van betrokkene verschillend is als het gaat om wel/geen bestuursorgaan. In het vierde lid sub b is bepaald dat er een contactpunt moet worden aangewezen voor de uitoefening van de rechten. Dat vraagt dan wel om goede kennis van en informatie over de verschillen die hier per deelnemer kan zijn.

Artikel 6 'Profilering': goed dat hier expliciet is bepaald dat voor profilering voorafgaande toestemming van de AP nodig is en dat profilering die leidt tot discriminatie verboden is. Is hiermee ook het recht van artikel 22, eerste lid AVG voldoende geborgd?

Artikel 7: verstrekking aan derden: Volgens de MvT vereist de zinsnede "tenzij naar het oordeel van een deelnemer zwaarwegende redenen zich daartegen verzetten" niet in elk individueel geval een aparte beoordeling. Een algemene beoordeling voor de start van het project is voldoende. Dat is wel de vraag. In de loop van een uitwisseling kan een situatie veranderen en kan voor de GI de situatie zich voordoen dat informatie uit het Zorg en Veiligheidshuis, aan de kinderrechter verstrekt zou moeten worden in het kader van bijv. een verzoek tot een machtiging tot uithuisplaatsing. Kan deze informatie dan geblokkeerd worden door een deelnemer? (in het verleden heeft een dergelijke situatie zich wel voorgedaan) Het verdient aanbeveling om dit te verduidelijken of een dergelijke verstrekking mogelijk te maken bij amvb zoals wordt vermeld in de MvT van het tweede lid.

Artikel 9a 'Jaarverslag': het vereiste 'door plaatsing op internet' is heel algemeen van aard. Geeft dat wel voldoende waarborgen voor het beoogde doel te weten transparantie en democratische legitimatie? Gaat het er niet om dat het ook vindbaar is voor een ieder van wie zijn gegevens kunnen of zijn gedeeld binnen het samenwerkingsverband? En geeft het meer waarborgen als verslag bijvoorbeeld ook verplicht naar de AP en de Minister(s) moet worden gestuurd?

Artikelen m.b.t het ZVH

Artikel 48 'Deelnemers': In de MvT wordt m.b.t de mogelijkheid van de GGZ als deelnemer uitgebreid stilgestaan bij het medisch beroepsgeheim. Ook de medewerkers van GI's en jeugdhulpaanbieders hebben op grond van de Jeugdwet een vergelijkbaar beroepsgeheim, verplichte registratie en tuchtrecht. Waarom wordt dit alleen m.b.t. de GGZ genoemd? Dat wekt ten onrechte mogelijk de indruk dat dit exclusief op de GGZ van toepassing is.

In lid 3 wordt in navolging van de Afdeling advisering van de Raad van State de primaire verantwoordelijkheid voor de persoonsgegevensverwerking in het kader van het

samenwerkingsverband neergelegd bij de publiekrechtelijke deelnemers of overheidsinstanties en niet bij de private deelnemers. Dat betekent dat de GI en jeugdhulpaanbieder, hoewel zij ook bestuursrechtelijke besluiten kunnen nemen, geen gegevensverantwoordelijke zijn m.b.t. het ZVH. Zij zijn dus ook niet verantwoordelijk voor eventuele onrechtmatige gegevensverwerking binnen het ZVH. Als reden voor deze keuze wordt genoemd dat de primaire verantwoordelijkheid voor de persoonsgegevensverwerking in het kader van het samenwerkingsverband moet berusten bij de publiekrechtelijke deelnemers of overheidsinstanties en niet bij de private deelnemers. Het doel van het samenwerkingsverband is immers het behartigen van een zwaarwegend algemeen publiek belang en de publiekrechtelijke deelnemers of overheidsinstanties dragen – vanuit hun onderscheidenlijke wettelijke taken en bevoegdheden die eveneens in het algemeen publiek belang zijn toegekend – daar de primaire verantwoordelijkheid voor.

De keuze van de wetgever om hierin conform het advies van de Raad van State een keuze te maken, is goed navolgbaar. Uiteraard ontslaat dit de organisaties niet van de eigen verantwoordelijkheid van een zorgvuldige gegevensverwerking, zoals terecht in de toelichting is opgemerkt.

Lid 4: wanneer volgt de AMVB waarin per deelnemer wordt bepaald voor de uitoefening van welke wettelijke taken en bevoegdheden persoonsgegevens kunnen verwerkt binnen het ZVH?

Artikel 49 'Onderlinge gegevensuitwisseling': Dit artikel maakt het mogelijk dat ZVH onderling informatie uitwisselen. Het ZVH bestaat echter uit verschillende organisaties en is geen juridische entiteit. Wie wisselt dan wat met elkaar uit? In artikel 4 lid 4 sub b is bepaald AMVB regels worden gesteld over dat een deelnemer als contactpunt voor de uitoefening van de rechten van betrokkene wordt aangewezen. Is het om zoveel mogelijk de dataminimalisatie en onnodige gegevensuitwisseling te waarborgen niet verstandig om ook voor de uitwisseling tussen ZVH een contactpunt aan te wijzen? Zoals nu de procesregisseurs binnen het ZVH?

Artikel 50 'Grondslag verwerking bijzondere persoonsgegevens': de zin van het eerste lid is moeilijk leesbaar en loopt niet goed. Lid 2 heeft betrekking op het beroepsgeheim dat alleen doorbroken mag worden als de betrokkene uitdrukkelijk toestemming heeft gegeven, de wet dit verplicht of toestaat dit zonder uitdrukkelijke toestemming te verstrekken (waar wordt hierbij aan gedacht?). Daaraan wordt dan nog de voorwaarde gesteld dat deze verstrekking noodzakelijk is uit het oogpunt van goed hulpverlenerschap. In de MvT wordt toegelicht dat het goed hulpverlenerschap verwijst naar de conflict van plichten. Doelt dit lid bij 'gegevens' op alle persoonsgegevens of alleen bijzondere categorieën, strafrechtelijke gegevens en het BSN? Uitdrukkelijke toestemming is o.g.v. de AVG verplicht bij bijzondere/strafrechtelijk gegevens. In de specifieke wettelijke bepalingen m.b.t. de WGBO en Jeugdwet is bepaald dat 'toestemming' nodig is voor het delen van informatie. En gaat het bij de toevoeging van goed hulpverlenerschap om een aanvullende voorwaarde of kan de conflict van plichten ook als aparte grond gelden? Zoals het nu geformuleerd staat lijkt het bedoeld als een aanvullende voorwaarde. Omdat er in de praktijk al veel onduidelijkheid is over wanneer nu iets wel/niet mag en onder welke voorwaarden, is het zinvol en voor de praktijk helpend om dit te verduidelijken in de toelichting. Bovendien ziet de situatie van conflict van plichten op uitzonderlijke situaties (levensbedreigend) en er vaak sprake is bedreigende situaties maar niet altijd levensbedreigend (maar wel mogelijk sprake van (vermoedens van) kindermishandeling).

Lid 3: 'beperken' wijzigen in 'beperkingen'

Artikel 51 'Verstrekking van gegevens aan het samenwerkingsverband': conform de overige bepalingen 'Samenwerkingsverband' wijzigen in 'Zorg- en Veiligheidshuis'. M.b.t gegevens die verstrekt kunnen worden: als het om minderjarigen gaat is het ook belangrijk om te weten wie belast is met het gezag. Is het zinvol dit als een aparte categorie te vermelden? Vallen onder gegevens inzake toezicht ook toezicht jeugdreclassering en een kindbeschermingsmaatregel?

Artikel 52 'Grondslag verwerkingsactiviteit casusoverleg': Zie ook de opmerking bij artikel 49 over bij het geven van duidelijkheid over bij wie de aanmelding plaatsvindt omdat dit niet kan bij het samenwerkingsverband als zodanig.

In de toelichting bij lid 5 en 6 is vermeld dat op zorgvuldige wijze is bezien of en zo ja, voor welke te plegen interventie door welke deelnemer persoonsgegevens moeten worden verwerkt. In de wettelijke bepaling is niet duidelijk benoemd dat beoordeeld moet worden welke deelnemers welke gegevens verwerken. Is dat een bewuste keuze? Het in de praktijk altijd een lastig onderdeel om te bepalen wie welke gegevens mag verstrekken en 'mee mag nemen'. Wat meer handvatten is helpend hierbij. Ook om te voorkomen dat van een GI verwacht wordt om zoveel mogelijk gegevens te verstrekken omdat een GI veel informatie over een gezin heeft.

De ZVH hanteren nu bepaalde bewaartermijnen. Is het een bewuste keuze om in de WGS niets op te nemen over bewaartermijnen? Ook in lid 11 wordt hierover niets opgemerkt.